

28.10.2022

Kunta- ja aluehallinto-osasto

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmisteluryhmä

Tausta ja valmisteluryhmän asettaminen

Hyvinvointialueesta annetun lain 15.1 §:n mukaan valtioneuvosto päättää vuosittain valtiovarainministeriön esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän lain 16 §:ssä tarkoitetun investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi. Valtioneuvosto on tehnyt 16.6.2022 päätöksen hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksista vuodelle 2023. Päätöksen mukaan Kanta-Hämeen hyvinvointialueen lainanottovaltuus on 68 228 866 euroa.

Hyvinvointialueesta annetun lain 15.3 §:n mukaan valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytetyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Lainanottovaltuuden muuttamisesta voidaan päättää hyvinvointialueen hakemuksesta tai valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön tai sisäministeriön aloitteesta. Kanta-Hämeen hyvinvointialue on jättänyt valtiovarainministeriölle hakemuksen lainanottovaltuuden muuttamisesta 29.6.2022.

Lain mukaan valtiovarainministeriö asettaa lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä, tarvittavan lainanottovaltuuden suuruutta sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon. Valtiovarainministeriö asetti 9.8.2022 Kanta-Hämeen hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmisteluryhmän. Valmisteluryhmän puheenjohtajana toimi finanssineuvos Pasi Leppänen valtiovarainministeriöstä ja jäseninä olivat budjettineuvos Tero Tyni valtiovarainministeriöstä, erityisasiantuntija Jussi Lind sosiaali- ja terveysministeriöstä, erityisasiantuntija Jaana Määttä sisäministeriöstä sekä projektijohtaja Petrus Kukkonen Kanta-Hämeen hyvinvointialueelta. Valmisteluryhmän toimikausi oli aluksi 10.8.–16.9.2022, mutta

valtiovarainministeriö päätti jatkaa valmisteluryhmän toimikautta 30.11.2022 saakka.

Asiantuntijana valmisteluryhmän kuultavana oli hyvinvointialuejohtaja Olli Naukkarinen.

Lainanottovaltuuden muuttamisen edellytykset

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta koskevan lainsäädännön eduskuntakäsittelyssä tarkennettiin hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä hallituksen esitykseen (HE 241/2020 vp) verrattuna. Perustuslakivaliokunta painotti perusoikeuksien toteuttamisvelvoitteeseen kuuluvaa valtion vastuuta huolehtia siitä, että hyvinvointialueilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään, ja totesi, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan oli syytä täydentää sääntelyä palvelutarpeiden edellyttämien investointien — laajasti ymmärrettynä — turvaamiseksi hyvinvointialueilla (PeVL 17/2021 vp). Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdotti lausunnon johdosta kiireellisyysedellytyksen poistamista. Valiokunta totesi mietinnössään (StVM 16/2021 vp), että tämän poiston myötä valtioneuvoston tulee muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta aina, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista koskevan hakemuksen mukaan hyvinvointialueen lainanottovaltuus kattaa vuoden 2023 lainanottotarpeen, mutta ei ole riittävä koko investointisuunnitelman mukaisten velvoitteiden kattamiseen. Pääosa suunnittelukauden investointitarpeista kohdistuu uuteen keskussairaalaan, jonka rakentaminen on aloitettu vuonna 2021 ja joka valmistuu vuonna 2025. Sosiaali- ja terveysministeriö on myöntänyt sairaalarakennushankkeelle poikkeusluvan 15.2.2018.

Poikkeuslupapäätöksen perustelujen mukaan hanke mahdollistaa toiminnan tehostamisen ja sairaansijojen laitospaikkojen vähentämisen sekä erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon integraatiota. Synergiahyötyjä syntyy muun muassa siitä, että Hämeenlinnan alueen perusterveydenhuollon osastot ja osa vastaanottotoiminnoista siirtyy samaan kiinteistöön erikoissairaanhoidon osastojen ja päivystyksen kanssa. Myös yhteisten laboratorio- ja röntgenpalvelujen, tukipalvelujen ja päivystävien lääkärien työpanoksen käyttö on mahdollista. Poikkeuslupapäätöksen perusteluissa hankkeen kokonaismenojen määrän arvioitiin olevan 388,5 milj. euroa. Ennuste keskussairaalahankkeen toteutuneiden ja vuoden 2022 lopussa toteutuvien menojen määrästä on 115,4 milj. euroa ja arvio kokonaiskustannuksista vuoden 2026 loppuun mennessä 458,9 milj. euroa. Arvioituun kustannusten kokonaismäärään sisältyy riskivaraus 44,4 milj. euroa. Kustannusennusteen ja poikkeuslupapäätöksen mukaisen arvion vertailussa on otettava huomioon

kustannustason muutokset, poikkeuslupapäätöksen mukainen menojen määrä rakennuskustannusindeksin muutos huomioon ottaen on 474,8 milj. euroa.

Laite- ja kalustohankinnat kohdistuvat pääosin Ahveniston sairaalahankkeeseen ja palveluyksiköiden laitteiden ja kaluston elinkaareen liittyviin hankintoihin. Pitkäaikaiset ja taloudellisesti tai toiminnallisesti merkittävät ICT-investoinnit liittyvät hyvinvointialueen toiminnan käynnistyessä Ahveniston sairaalahankkeeseen, asiakas- ja potilastietojärjestelmän kehittämiseen ja alueen palvelutuotannon häiriöttömään siirtymiseen hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueen lainanottovaltuuden laskennassa otetaan huomioon myös investointeja vastaavat sopimukset, jotka muodostuvat kuntien omistamien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimitiloihin suunnitelluista investoinneista sekä leasing-hankinnoista.

Hyvinvointialueen esittämä investointien ja investointeja vastaavien sopimusten kokonaismäärä muodostuu seuraavasti (1000 euroa):

Ahveniston sairaalan rakentaminen 2023-2026

Rakennus	289 675	
Laite- ja kalustohankinnat	27 500	
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	<u>26 370</u>	343 545
Muut hyvinvointialueen sote-rakennukset		
Ns. sidotut, rakentaminen aloitettu	1 540	
Muut	<u>1 210</u>	2 750
Laite- ja kalustohankinnat		
Sosiaali- ja terveydenhuolto	7 785	
Pelastustoimi	<u>986</u>	8 771
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet		2 045
Investointeja vastaavat sopimukset		
Rakennukset	3 970	
Laitteet ja kalusteet	<u>1 349</u>	5 319
Muut investoinnit		<u>200</u>
Yhteensä		362 630

Valmisteluryhmä toteaa, että hyvinvointialueen ennen vuotta 2023 aloitetusta ja vuoden 2023 aikana aloitettavista investoinneista ainakin käynnistetty sairaalarakennushanke irtaimistohankintoihin ovat hyvinvointialueesta annettussa laissa tarkoitetulla tavalla välttämättömiä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytetyjen palvelujen turvaamiseksi. Hyvinvointialueella on näiden lisäksi vuosittain muun muassa irtaimen omaisuuden hankintoja ja muita investointitarpeita, joita voidaan pitää laissa tarkoitetulla tavalla välttämättöminä.

Valmisteluryhmä ei ole arvioinut yksittäisten muiden sote-rakennusinvestointien, laite- ja kalustohankintojen tai investointeja vastaavien sopimusten välttämättömyyttä, minkä vuoksi lainanottovaltuuden muuttamiselle esitetään

välttämättömyyden arviointiin ja investointien toteuttamisajankohtaan liittyvää ehtoa. Valmisteluryhmä katsoo, että hyvinvointialueen tulee arvioida ennen näiden investointien toteuttamista niiden välttämättömyyttä sekä ajoitusta. Hyvinvointialueen esittämästä vuoden 2023 lainanottovaltuudella rahoitettavien investointien määrästä on vähennetty noin 2,1 milj. euroa, jonka arvioidaan kohdistuvan sellaisiin investointeihin ja niitä vastaaviin sopimuksiin, joiden aloittaminen ei ole sidottu vuoteen 2023 ja joka vastaa noin 0,6 prosenttia investointien kokonaismäärästä. Nämä liittyvät erityisesti hyvinvointialueen omistamiin ja vuokraamiin rakennuksiin tehtäviin muutos- ja korjausinvestointeihin.

Tarvittavan lainanottovaltuuden suuruus

Ennen vuotta 2023 aloitetusta ja vuoden 2023 aikana aloitettavista investoinneista ja investointeja vastaavista sopimuksista on mahdollista kattaa rahavaroilla 61,3 milj. euroa sekä investointien rahoitusosuuksilla 0,1 milj. euroa.

Valmisteluryhmä esittää, että hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2023 olisi 299,1 milj. euroa. Lainanottovaltuudella rahoitetaan investointeja vastaavia sopimuksia 5,3 milj. euroa, jolloin pitkäaikaisen lainan tarvittavaksi määräksi muodostuu 293,8 milj. euroa.

Vuoden 2023 lainanottovaltuutta voi käyttää myös myöhempinä vuosina vuoden 2023 aikana käynnissä olevia tai käynnistettäviä hankkeita varten nostettaviin pitkäaikaisiin lainoihin. Lainamäärästä arvioidaan nostettavan vuoden 2023 aikana 40,0 milj. euroa.

Lainanottovaltuuden muuttaminen johtaa hyvinvointialueen lainanhoitokykyä suurempaan lainamäärään. Tämän vuoksi valmisteluryhmä esittää lainanottovaltuuden muuttamiselle ehtoa, jonka mukaan hyvinvointialueen olisi laadittava talouden tasapainottamisohjelma, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn pitkällä aikavälillä.

Hyvinvointialueelle asetettavat ehdot

Valmisteluryhmä esittää, että lainanottovaltuuden muuttamiselle asetetaan seuraavat ehdot:

- Lainanottovaltuuteen perustuvaa pitkäaikaista lainaa on mahdollista käyttää ainoastaan investointisuunnitelmassa esitettyihin investointeihin ja investointeja vastaaviin sopimuksiin, jotka ovat hyvinvointialueesta annetussa laissa tarkoitetulla tavalla välttämättömiä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi. Hyvinvointialueen tulee varmistaa ennen investointien toteuttamista niiden laissa edellytetty välttämättömyys sekä se, että investointitarvetta ei voida kattaa muulla tavoin kuten pitkäaikaisen lainan sijaan rahavaroilla, avustuksilla, hankerahoituksella tai muulla rahoituksella.

- Hyvinvointialue laatii ja toimittaa valtiovarainministeriölle 15.5.2023 mennessä talouden tasapainottamisohjelman, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn pitkällä aikavälillä ja turvaa palvelut. Ohjelma sisältää palvelujen tuottavuutta parantavat toimenpiteet ja niiden mitattavissa olevat taloudelliset vaikutukset. Valtiovarainministeriö voi hylätä ohjelman tai edellyttää ohjelman täydentämistä, jos on ilmeistä, että toimenpiteet eivät ole riittäviä lainanhoitokyvyn varmistamiseksi. Ilmoitus ohjelman hylkäämisestä tai tarpeesta täydentää ohjelmaa tulee antaa hyvinvointialueelle 15.6.2023 mennessä. Hyvinvointialue voi täydentää ohjelmaa valtiovarainministeriön käsittelyn perusteella. Hyvinvointialue raportoi ohjelman toteutumisesta puolivuositain valtiovarainministeriölle. Ensimmäisen kerran hyvinvointialueen tulee raportoida vuoden 2023 loppuun mennessä toteutetuista toimenpiteistä.

Muita näkökulmia

Hyvinvointialueen tulee laatia talousarvio ja -suunnitelma vuosille 2023–2025 siten, että se on hyvinvointialueesta annetun lain mukaan tasapainossa ilman hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:n mukaista hyvinvointialueen lisärahoitusta.

Hyvinvointialueiden vuoden 2023 talousarviosta päätetään vuoden 2022 loppuun mennessä. Hyvinvointialueiden vuoden 2023 kokonaistaloutta koskevat tiedot täsmentyvät vielä vuoden 2022 aikana, kun hyvinvointialueiden rahoituksessa otetaan huomioon kuntien vuotta 2021 koskevat kustannustiedot.

Valtioneuvoston päätös hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksista vuodelle 2023 perustui hyvinvointialueelle siirtyvien sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymien vuoden 2021 tilinpäätösten ja vuoden 2022 talousarvioiden tietoihin sekä ennakkotietoihin valtion rahoituksesta vuodelle 2023.

Hyvinvointialueen talousarvion vuosikate voi kuitenkin poiketa laskennassa käytetystä vuosikatteesta, minkä vuoksi myöhempien vuosien lainanottovaltuus voi poiketa olennaisesti vuoden 2023 valtuudesta.

Hyvinvointialueesta annetun lain 123 §:n mukaan valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn, jos hyvinvointialueen lainanottovaltuutta muutetaan.

Helsingissä 28.10.2022

Pasi Leppänen

Tero Tyni

Jussi Lind

Jaana Määttä

Petrus Kukkonen